Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Kilpailu- ja kuluttajaviraston lausunto hallituksen esityksestä laiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kaupallisten rokotetutkimuspalvelujen yhtiöittämisestä (HE 224/2020 vp)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (KKV) kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kaupallisten rokotetutkimuspalvelujen yhtiöittämisestä. KKV arvioi lausunnossaan esitystä erityisesti toimivan kilpailun näkökulmasta.

KKV katsoo, että THL:n taloudellisen toiminnan yhtiöittäminen on omiaan parantamaan toiminnan läpinäkyvyyttä sekä edistämään rokotetutkimuspalvelumarkkinoiden kilpailuneutraliteettia.

Perustettavalle yhtiölle ei esityksen perusteella siirrettäisi THL:n lakisääteisiä tehtäviä, vaan siirrettävässä toiminnassa on kyse kaupallisten rokoteyhtiöiden maksamista rokotetutkimuksista. Tällä perusteella kyse on KKV:n näkemyksen mukaan lähtökohtaisesti taloudellisesta toiminnasta, johon sovelletaan sekä Euroopan unionin valtiontukisääntelyä että kilpailulain (948/2011) 4 a luvun kilpailuneutraliteettisäännöksiä. KKV pitää myönteisenä, että esitystä on täydennetty siten, että perustettavan yhtiön perustamisessa ja toiminnassa on huomioitava Euroopan unionin valtiontukisääntelyn lisäksi myös kansallinen kilpailuneutraliteettisääntely.

Lisäksi perustettavan yhtiön tarkoitusta on täsmennetty esityksen perustelutekstissä lausuntopalautteen perusteella. Esityksen mukaan perustettavaksi esitetty yhtiö harjoittaisi taloudellista toimintaa kilpailluilla markkinoilla, ja sen tarkoituksena olisi osakeyhtiölain mukaisesti tuottaa voittoa. Aiemman esitysluonnoksen mukaan valtio ei olisi asettanut yhtiölle tuottovaatimusta eikä yhtiön tavoitteena olisi ollut tuottaa omistajilleen osinkoina jaettavaa voittoa. KKV:n näkemyksen mukaan muutosta voidaan pitää oikeansuuntaisena ja se vähentää huolta tasapuolisen kilpailun vaarantumisesta.

Esitystä on täsmennetty lausuntopalautteen perusteella, mutta KKV:n näkemyksen mukaan esityksen eduskuntakäsittelyssä tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota vielä seuraaviin asioihin.

Esityksen mukaan valtio varmistaa perustettavan yhtiön toiminnan ja tutkimushankkeiden jatkuvuuden riittävällä pääomituksella. Tarkoituksena on esityksen mukaan, että perustettava yhtiö toimisi markkinaehtoisesti alun jälkeen. Lisäksi yhtiön voitonjaon perusteista sovittaisiin tarkemmin yhtiön perustamisasiakirjoissa osakassopimuksella.

KKV korostaa valtion ja perustettavan yhtiön välisten toimien markkinaehtoisuuden merkitystä kilpailuneutraliteetin kannalta. Kilpailulain esitöiden mukaan kilpailun vääristämistä voi olla julkisen sektorin toimijan määräysvaltaan kuuluvan yksikön talouden tukeminen sellaisessa laajuudessa, johon tavanomainen sijoittaja ei olisi valmis ryhtymään. Yhtiötä perustettaessa pääomittaminen on tehtävä ja aloittava tase laadittava siten kuin yksityinen sijoittaja vastaavassa tilanteessa toimisi. Ylipääomittamista tulee välttää. Mikäli valtio kohdistaa yhtiöön rahoitustoimenpiteitä, toimenpiteet on toteutettava ehdoilla, joita yksityinen sijoittaja vastaavassa tilanteessa vaatisi.

KKV toteaa, että esityksen perusteluista ei käy ilmi, onko suunnitellun pääomittamisen ehdot arvioitu edellä kuvatun markkinatoimijaperiaatteen kannalta. KKV:n näkemyksen mukaan tällainen arvio olisi tehtävä ennen rahoitustoimiin ryhtymistä sekä kilpailuneutraliteetti- että valtiontukisyistä.

Lisäksi KKV kiinnittää huomiota siihen, että esityksen mukaan perustettava yhtiö ei olisi hankintalain 5 §:ssä tarkoitettu hankintayksikkö, mutta tulkintaa ei perustella esityksessä.

Lopuksi KKV toteaa, että esityksessä ei kuvailla rokotetutkimuspalvelumarkkinoita ja niillä vallitsevia kilpailuolosuhteita eikä yhtiön perustamisen vaikutuksia niihin. KKV:n näkemyksen mukaan nämä arviot olisivat merkityksellisiä kilpailuneutraliteetin toteutumisen arvioimiseksi.

Kirsi Leivo
pääjohtaja

Sari Valliluoto
johtava asiantuntija

ALLEKIRJOITETTU KONEELLISESTI
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ